

„Ojczyzna polszczyzna”- cykl scenariuszy lekcji dotyczących historii języka oraz poprawnej polszczyzny z wykorzystaniem serii animacji Rady Języka Polskiego i technologii IT

Autor publikacji: Dorota Bukowska

SP im. Polskich Noblistów w Nowych Skalmierzycach

Scenariusze realizują głównie wymagania ogólne zapisane w podstawie programowej, dlatego mogą być przeprowadzone w kl. V-VIII. Szczególnie dlatego, że stanowią połączenie animacji filmowych, utworu muzycznego oraz quizów wiedzy.

Temat: Co wiem o swoim języku ojczystym i jego historii?

Scenariusz stanowi korelację treści podstawy programowej z serią sześciu animacji „*Błyskawiczne dzieje polszczyzny*” oraz utworem muzycznym Marka Grechuty pt. „*Ojczyzna*”.

1. Cele lekcji: Uczeń:

- podaje synonimy do wyrazu „*język*”;
- wyjaśnia, co rozumiemy pod pojęciem „*scheda*”;
- na podstawie serii animacji uzupełnia zdania;
- odczytuje ciekawostki związane z językiem polskim i odpowiada na pytania.

2. Cel lekcji w języku ucznia:

Na dzisiejszej lekcji:

- poznasz wyrazy bliskoznaczne do słowa *język*;
- dowiesz się, jak powstawał nasz ojczysty *język*;
- ubogacisz wiedzę w oparciu o ciekawostki.

3. Kryteria sukcesu:

- podam wyrazy bliskoznaczne do wyrazu *język*;
- wskażę właściwe wyjaśnienie hasła *scheda* w nawiązaniu do tematu;
- w oparciu o kolejne animacje uzupełnię zdania o historii języka;
- podam, z ilu liter składa się polski alfabet;
- określę w przybliżeniu liczbę ludzi, dla których język polski jest językiem ojczystym.

4. Realizowane treści podstawy programowej:

Cele kształcenia – wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe

5. Kształcenie postawy szacunku dla przeszłości i tradycji literackiej jako podstawy tożsamości narodowej.

II. Kształcenie językowe.

1. Rozwijanie rozumienia wartości języka ojczystego oraz jego funkcji w budowaniu tożsamości osobowej ucznia oraz wspólnot: rodzinnej, narodowej i kulturowej.
2. Rozwijanie rozumienia twórczego i sprawczego charakteru działań językowych oraz formowanie odpowiedzialności za własne zachowania językowe.

3. Poznawanie podstawowych pojęć oraz terminów służących do opisywania języka i językowego komunikowania się ludzi.

IV. Samokształcenie.

4. Kształcenie nawyków systematycznego uczenia się oraz porządkowania zdobytej wiedzy i jej pogłębiania.

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

Klasy IV-VI

II. Kształcenie językowe.

2. Zróźnicowanie języka. Uczeń:

8) rozróżnia synonimy, rozumie ich funkcje w tekście i stosuje we własnych wypowiedziach;

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

2. Odbiór tekstów kultury. Uczeń:

13) świadomie i z uwagą odbiera filmy, koncerty, spektakle, programy radiowe i telewizyjne, zwłaszcza adresowane do dzieci i młodzieży.

III. Tworzenie wypowiedzi

1. Elementy retoryki. Uczeń:

1) uczestniczy w rozmowie na zadany temat;

4) dokonuje selekcji informacji.

5. Kluczowe pytania dla uczniów:

1. Jakimi wyrazami bliskoznacznymi, czyli synonimami możemy nazwać język?

2. Do jakiej grupy języków należy język polski?

3. Co było pierwszym językiem pisanym i urzędowym polskiego państwa i kościoła?

4. Jak nazywała się księga napisana w XIII wieku, w której znalazło się pierwsze zdanie napisane w języku polskim? Brzmiało ono: „*Daj, ac ja pobruczę, a ty poczywaj*”.

5. Z jakiego języka zapożyczone zostały wyrazy nazywające włoszczyznę?

6. Jak nazywali się dwaj pisarze, którzy jako pierwsi zaczęli pisać w języku polskim?

7. Z ilu liter składa się polski alfabet?

8. Ilu ludzi w przybliżeniu uznaje język polski za ojczysty?

6. Wybór metod i technik pracy:

- pytanie kluczowe

- zadania na dobry początek

- metoda słoneczka

- metoda zdań niedokończonych

- przekład intersemiotyczny z wykorzystaniem metod audiowizualnych

- rundka bez przymusu, metoda śnieżnej kuli.

7. Formy pracy: zbiorowa, praca w parach.

8. Środki dydaktyczne:

- seria sześciu animacji „*Błyskawiczne dzieje polszczyzny*”, które powstały w ramach kampanii „*Ojczysty – znam, lubię, szanuję*” zorganizowanej przez Radę Języka Polskiego;

https://rjp.pan.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=1531:qbyskawiczne-dzieje-polszczyznyq127&catid=109&Itemid=81

(Długość kolejnych animacji: 1minuta 50 sekund. Razem 9 minut.)

<https://www.youtube.com/watch?v=RxPKer-tmfA>
<https://www.youtube.com/watch?v=UZW4GgzQ1c4>
https://www.youtube.com/watch?v=C_mCux85_38
<https://www.youtube.com/watch?v=fSbzsA7kDiU>
<https://www.youtube.com/watch?v=pULsS1pPDlg>
<https://www.youtube.com/watch?v=kA0wXEp-EKI>

- własna karta pracy rozdana uczniom oraz wyświetlona na rzutniku bądź tablicy interaktywnej.

I. Wprowadzenie do lekcji

- Podanie tematu w formie pytania kluczowego, celów oraz kryteriów sukcesu.

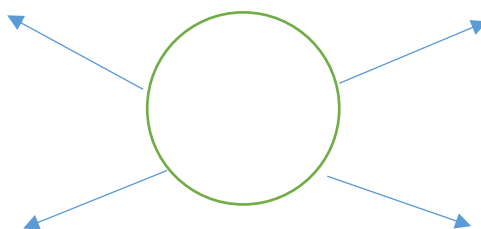
(Strategia I oceniania kształtującego: Określanie i wyjaśnianie uczniom celów uczenia się i kryteriów sukcesu)

- Zadania na dobry początek

(Strategia IV: Umożliwianie uczniom, by korzystali wzajemnie ze swojej wiedzy i umiejętności oraz strategia V: Wspomaganie uczniów, by stali się autorami procesu swojego uczenia się.)

1. Na podstawie podanej definicji słownikowej dopisz wyrazy bliskoznaczne (synonimy) do słowa język. Skorzystaj z wyjaśnienia podanego poniżej.

Metoda słoneczka

Język – oznacza „zasób wyrazów, zwrotów i form określanych przez reguły gramatyczne, służy jako narzędzie porozumiewania się członków jego społeczeństwa”. Język – czyli inaczej mowa, to najważniejsza wartość każdego narodu, niezaprzeczalne świadectwo jego istnienia.

Język, tradycje, pomniki przyrody, utwory literackie i muzyczne należą do niematerialnego dziedzictwa kulturowego.

2. Podkreśl wyjaśnienie hasła słownikowego wyrazu *scheda*, które mogłoby odpowiadać językowi.

scheda

1. «odziedziczony po kimś majątek»

2. «władza lub wysokie stanowisko pozostawione przez kogoś»
3. «idee, tradycje, dobra kultury itp. przejęte z przeszłości i wywierające wpływ na teraźniejszość»

II. Część właściwa lekcji

HISTORIA JĘZYKA

1. Na podstawie serii animacji „*Błyskawiczne dzieje polszczyzny*”, które powstały w ramach kampanii „*Ojczysty – znam, lubię, szanuję*” zorganizowanej przez Radę Języka Polskiego dokończ zdania.

Metoda zdań niedokończonych (*Uczniowie po każdej animacji uzupełniają podane zdanie. Mogą konsultować się w parach.*)

(Strategia IV: Umożliwianie uczniom, by korzystali wzajemnie ze swojej wiedzy i umiejętności oraz strategia V: Wspomaganie uczniów, by stali się autorami procesu swojego uczenia się.)

<https://www.youtube.com/watch?v=RxPKer-tmfA>

Język polski należy do grupy języków .....

<https://www.youtube.com/watch?v=UZW4GgzQ1c4>

Pierwszym językiem pisanim i urzędowym polskiego państwa i kościoła była .....

https://www.youtube.com/watch?v=C_mCux85_38

W średniowieczu nowe nazwy zostały zapożyczone głównie z języka ....., ponieważ miasta zakładali często osadnicy z Niemiec.

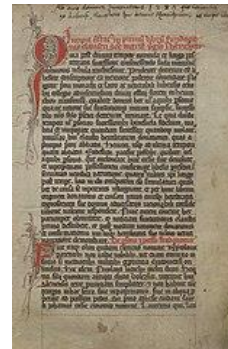
<https://www.youtube.com/watch?v=fSbzsA7kDiU>

W średniowiecznej Polsce pisano po .....

W Księdze henrykowskiej znalazło się pierwsze zdanie zapisane

w całości po ..... Brzmiało ono:

„Daj, ac ja pobruczę, a ty poczywaj”.

Pierwsza strona księgi (XIII wiek)

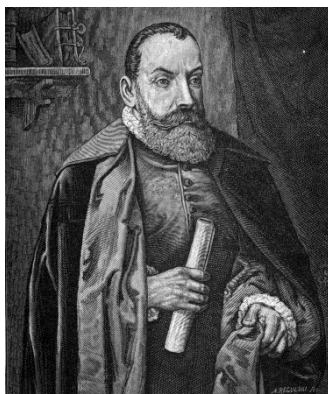
<https://www.youtube.com/watch?v=pULsS1pPDlg>

Nazwy warzyw, tzw. włoszczyzny pochodzą z języka .....

Mikołaj Rej był wybitnym pisarzem ....., natomiast na artystyczne szczyty polską poezję wprowadził .....

Mikołaj Rej

Jan Kochanowski

„A niechaj narodowie wżdy postronni znają, iż Polacy nie gęsi, iż swój język mają.”

Mikołaj Rej

<https://www.youtube.com/watch?v=kA0wXEp-EKI>

Od połowy XVI polszczyzna stawała się językiem elit Litwy i Rusi, ale podlegała także wpływom języków ..... Wiele wyrazów zapożyczono wówczas również od .....

2. Przeczytaj ciekawostki dotyczące języka, a następnie odpowiedz na pytania. (forma pracy: indywidualna bądź zbiorowa; do wyboru przez nauczyciela)

- * Ludzie na całym świecie władają około 6-7 tysiącami języków.
- * Język polski ma stosunkowo niewielką ilość znaków. Alfabet składa się obecnie z 32 liter i oparty jest na alfabecie łacińskim.
- * ą, ę ł, ń, ó, ś, ć, ź, ż to litery występujące tylko w języku polskim.
- * Obecnie szacuje się, że język polski jest ojczystym językiem dla około 50 mln ludzi na świecie, mieszkańców Polski i Polaków zamieszkałych za granicą.

Pytania

- Z ilu liter składa się polski alfabet?
- Ilu ludzi w przybliżeniu uznaje język polski za ojczysty?

III. Podsumowanie lekcji

JESTEŚMY NA FINISZU JAKO JEDNA DRUŻYNA.

1. Sprawdzenie realizacji założonych celów i kryteriów sukcesu z uwzględnieniem pytania kluczowego zawartego w temacie lekcji: Co wiem o swoim języku ojczystym i jego historii?

Dziś dowiedziałem się .... (metoda śnieżnej kuli z wykorzystaniem rundki bez przymusu)

2. Utwór muzyczny: Marek Grechuta „Ojczyzna”. (czas prezentacji piosenki: 3minuty 11 sekund)

<https://www.youtube.com/watch?v=ACqE-0ErffY>

Ojczyzna... Marek Grechuta.mp4

3. Zadanie domowe

Przeczytaj kartę pracy uzupełnioną podczas lekcji. Staraj się zapamiętać poznane informacje.

ZAŁĄCZNIK:

- karta pracy